

**Szellem és életmű
– megalkuvások
nélkül** Szirtes Gábor:
„Dráma hősenek jöttem
a világra.” – Rajnai
László pályarajza, Pro
Pannonia Kiadó, 2015.

Szirtes Gábor 2015-ben Pécsen, a Pro Pannonia Kiadói Alapítvány gondozásában megjelent kötetében Rajnai László élet- és pályarajzának bemutatására vállalkozik, aki a XX. századi magyar szellemi élet egyik legeredetibb egyénisége. A szerző részletesen, az életrajzi adatok és események pontos nyomon követésével vázolja fel a különösen tehetséges és sokoldalú, ugyanakkor viszonylag hosszú élete során rendkívül sokat szenvedő és nélkülöző irodalmár, kritikus és műfordító személyes sorsának és szakmai pályafutásának fő állomásait. A mű fő fejezetein belül további alegységek részletezik Rajnai életútjának és szakmai tevékenységének periódusait.

A könyv a konkrét, tényszerű életrajzi adatokat néhány kivételtől eltekintve arányosan vegyíti az alkotói pályafutás legfontosabb mozzanataival: a szerző ennek révén igyekszik igazolni, hogy a személyes életsors sokszor megoldhatatlannak tűnő helyzetei közvetlen párhuzamba állíthatók a tudományos karrier építését folytonosan gátló és ellehetetlenítő akadályokkal. Ezzel összefüggésben Szirtes figyelemre méltó érzékenységgel és pszichológiai éleslátással mutat rá Rajnai egyéniségének rendkívüliségére, a tiszta eszményekhez mindenfajta kompromisszumot és megalkuvást elutasítva ragaszkodó attitűdjére, amely lelki alkotásának legjellemzőbb vonása. Amellett foglal állást, hogy e tényezők elsődleges szerepet játszanak Rajnai László egyéniségének az adott kor normáival szembeni kibékíthetetlen szembenállásában, és ebből származó szüntelen harcában, amelyet az aktuális állapotokkal (a létező szocializmus politikai és társadalmi normarendszere) szemben folytatott. Ennek közvetlen következménye az embertársaitól élete előrehaladásával egyre nagyobb mértékben megmutató elszigetelődése, amely bensőséges baráti kapcsolatait is negatívan befolyásolta: sorsát a szükség-szerű külső körülmények (hátrányos családi helyzet, személyes veszteségek, magánéleti konfliktusok, betegségek) mellett különösen nehezítette. Ennek kapcsán érthetővé válik Rajnai László eredendő idegenkedése és elutasító hozzáállása a hírnévvel és a hivatalos szakmai elismertséggel szemben, amelynek elsődleges oka abban keresendő, hogy a látványos

hivatásbeli sikereket leginkább a gyűlölt politikai rendszer normáival való azonosulás eredményének tekintette.

A szerző az életút legmeghatározóbb mozzanataiként jellemzi Rajnai legendás baráti kapcsolatait, amelyek idősebb pályatársához, Várkonyi Nándorhoz, illetve egykori egyetemi csoporttársához, Rába Györgyhez fűzték. Továbbá alapos áttekintést ad a kortársakkal – mindegyikről az irodalomkritikai szakma képviselőivel, valamint a második világháború utáni magyar irodalom legkiemelkedőbb alakjaival (többek között Kodolányi János, Pilinszky János, Csorba Győző, Takáts Gyula, Németh László, Nemes Nagy Ágnes, Tüskés Tibor, Weöres Sándor) kialakított kapcsolatairól, amelyek hatással voltak élete legjelentősebb, „sorsfordító” eseményeire.

A szerző Rajnai pályafutása egyik mérföldköveként tekint a Dante-életmű kutatásában kiteljesedő irodalomtörténeti tevékenységére, melynek külön fejezetet szentel. Az egész életutat meghatározó nehézség, sőt, tragikus sorsot jól példázza, hogy nagyszabású terveinek legtöbbször megghiúsult, illetve torzóban maradt: a Kölcseyről és Pilinszkyről szóló monográfiák „sorsa” is e ténytet támasztja alá. A szerző világosan és egyértelműen ad hangot azon véleményének, miszerint Rajnai Lászlóra vonatkozóan kétségtelenül érvényesnek tekinthető az a szomorú és paradox tény, hogy egy különleges tehetségű, hatalmas műveltségű és abszolút érvényű erkölcsi elvekhez igazodó alkotó egyén egész életén át kitartóan végzett munkájának eredménye csak halála után vált kézzelfoghatóvá. Ez alól egyedül a Vörösmarty munkásságát elemző monográfia jelent kivételt, amely a személyes és szakmai elhivatottság „ars poeticájaként” is olvasható.

A rendkívül informatív, könnyen olvasható és az ábrázolt élethelyzetek és események személyes átélését megkönnyítő stílusban megírt munka gyenge pontjaként emelhető ki az esetenként túlzott részletességgel taglalt életrajzi elemeknek az eltérő tematikájú fejezetekben, ugyanazon kontextusban történő többszöri ismétlődése, illetve elsősorban a szerkesztés pontatlanságaiból fakadó helyesírási hibák olykor zavaró jelenléte. Összességében azonban leszögezhetjük, hogy Szirtes Gábornak sikerült magas szinten elvégeznie célként kitűzött feladatát.

Tóth Gábor

